

ZACHARIAS
TOPELIUS

Linnaisten
kartanon
viheriä kamari

 SAGA
EGMONT

ZACHARIAS
TOPELIUS

Linnaisten
kartanon
viheriä kamari

 SAGA
EGMONT

Zacharias Topelius

Linnaisten kartanon viheriä
kamari

SAGA Egmont

Linnaisten kartanon viheriä kamari

Translated by Ilmari Jäämaa

Original title: *Gröna kammaren i Linnais gård*

Original language: Swedish

Cover image: Shutterstock

Teos on julkaistu historiallisena dokumenttina, jonka kieli kuvastaa julkaisuaikansa näkemystä.

Copyright © 1859, 2022 SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788728419557

1st ebook edition

Format: EPUB 3.0

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor, be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

This work is republished as a historical document. It contains contemporary use of language.

www.sagaegmont.com

Saga is a subsidiary of Egmont. Egmont is Denmark's largest media company and fully owned by the Egmont Foundation, which donates almost 13,4 million euros annually to children in difficult circumstances.

I. LITTOWIT.

Onko Suomessa ylimyskuntaa? kysyi hiljakkoin eräs noita käytännöllisiä miehiä, jotka periaatteen kannalta eivät hyväksy ennakkoluuloja minkäänlaisia eivätkä siis myöskään syntyperäennakkoluuloja.

Jos ylimyskunnalla tarkoitetaan sitä, mitä sillä vielä joku miespolvi sitten tarkoitettiin — tarkoin yhteen liittynyttä vanhaa loistonimistä aatelista, joka oli kaikkia muita säätyjä sivistyneempi, jolla oli melkoiset tilukset, yksinomainen oikeus päästä valtion korkeimpiin virkoihin ja muutenkin suuria etuoikeuksia — silloin täytyy, Suomen ritarihuoneen muurien ulkopuolella, kysyjän tavoin vastata kysymykseen kieltävästi.

Mutta jos sillä tarkoitetaan sellaisia henkilöitä, jotka suurine ja vanhoine nimineen, arvonimineen ja aateliskirjoineen tai ilman niitä, yhteiskunnallisen asemansa, vankan varallisuutensa, vaikutusvoimaisen toimintansa, sivistyksensä, neronsa, etevyytensä ja ennen kaikkea ylevän ajatuskantansa vuoksi ovat kutsutut johonkin tärkeään toimeen, tuohon »parasten vaikutusvaltaan», jota kreikkalainen ylimyskuntaa tarkoittava sana »aristokratia» oikeastaan merkitsee — sanalla sanoen: sellaista aatelista, jonka meidän aikamme tunnustaa ja johon kuulumisen valistuneimmat syntyperäiset aateliset pitävät kunnianaan — silloin muuttuu vastaus toisenlaiseksi, silloin on meidänkin maallamme ylimyskuntansa siitä yksinkertaisesta syystä, ettei mikään maa, jossa on älykkyyttä ja kykyjä kaikilla aloilla, saata olla sellaista vailla. *Sellinen* ylimyskunta ei

tarvitse mitään kunniakirjoja; se on ilman muuta itseoikeutettu ja sen sukuperä on vanhempi kuin minkään muun: se ulottuu aina yhteiskunnan alkuun asti.

Mutta jos tähän itseoikeutettuun ylemmyyteen, joka ulottuu kaikkiin yhteiskuntakerroksiin, sattumalta yhtyy vielä vanha ja kunnioitettu nimikin, joka sisältää muiston menneiden aikojen urotöistä, ja jos tuon nimen omistaja on kartuttanut isien kunniaa omilla mainioilla töillään isänmaan hyväksi sodassa ja rauhassa, silloin on anteeksiannettavaa, jos hän hiukan pitääkin arvossa tuota nimeään, vaikkapa hänen ylpeytensä joskus kärjistyisi ennakkoluuloksikin. Ajan tapoja hän ei kuitenkaan voi rankaisematta rikkoa. Jos sukuperästä johtuva etuus, jos nimen periminen olisi paljastaan tyhjä harhaluulo, kuten esimerkiksi arvot, arvonimet, kunniamerkit tai muut ihmisten turhamaisuuden keppihevokset, niin ei sitä harhaluuloa tavattaisi, kuten nyt on laita, kaikkina aikoina ja kaikissa kansanluokissa. Halvinkin mökkiläinen on ylpeä siitä, että hän on kunniallisen miehen poika, ja lehtolapsi häpeää puutettaan, johon hän ei ole syypää, sitä, ettei hän elämän mukana ole saanut periä nimeä. Sukuylpeys on silloinkin, kun sitä täytyy ennakkoluuloksi nimittää, jalompi kuin pöyhkeilevä rahaylpeys, virkavaltainen kopeus tai moni muu onnettaren oikullisista antimista ylvästeleminen.

Tämän kertomuksen aikana, 1830-luvun lopulla, istui eversti paroni Kaarle Sigismund Littow eräänä syysiltana työhuoneessaan Etelä-Suomessa sijaitsevalla Linnaisten säteritilalla — tai Linnaisten kartanossa, kuten sitä tavallisesti nimitettiin — molempien tyttäriensä, Anna ja Ringa Littowin seurassa. Perhe oli äsken juonut teetä suuressa, hiukan aution näköisessä ruokasalissa ja sitten siirtynyt takaisin lämpimämpään ja hupaisempaan työhuoneeseen, viettääkseen tuntikautisen lukemalla ääneen jotakin, kuten oli tapana Linnaisissa silloin, kun ei

kukaan vieras ollut suvainnut tehdä sinne puolen peninkulman mutkaa valtamaantieltä.

Pöydällä paloi korkeajalustainen lamppu, jonka himmeäksi tahkotun lasikuvun peitti viheriä varjostin, sillä everstin silmät olivat tällä kertaa kipeät; sepä olikin hänen ainoa sairautensa, vaikka hän äskettäin oli täyttänyt kuudennenkymmenennen ikävuotensa. Valo loisti lampusta alas käsinkirjoitetulle kirjalle, jota Anna neiti luki ääneen isälleen ja sisarelleen, mutta muuten oli huoneessa puolihämärä. Läsnaolijoiden kasvopiirteitä oli sentähden helpompi aavistaa kuin selvästi erottaa. Huoneen yksinkertainen kalustus osoitti, ettei siellä näynty hyväksyvän sitä komeutta, jota maalla asuvat mahtajat tavallisesti tuhlaten käyttivät vierashuoneiksi määrätyn kartanon osan koristamiseen. Everstin hieman jäykkä ryhti, hänen kookas vartalonsa, paljas päälakensa, vieläkin mustat viiksensä ja jonkinlainen lujuus koko hänen olennossaan osoittivat hänen olevan noita eheitä henkilöitä, joista ensi silmäyksellä voi sanoa: tuo mies on sellainen eikä toisenlainen.

Omituinen surullinen ilme kuvastui hänen kauniista säännöllisistä kasvoistaan hänen istuessaan silmät umpeen painuneina korkeassa, viheriällä loistenahalla päällystetyssä nojatuolissa. Miksei hän tahtonut tai miksei hän rojhennut nauttia isäniloa ja avokatsein silmäillä kahta viehättävää tytärtään, jotka jo kauan, hänen puolisonsa kuolemasta saakka, olivat olleet hänen rakkaimpana katseltavanaan? Nähdessään heidät ja tuntiessaan, miten suuresti hän heitä rakasti — tuntiessaan olevansa syvästi kiitollinen siitä ilosta, jonka Jumala heidän avullaan oli tarjonnut hänelle hänen lähenevän vanhuutensa päiviksi — hän häpesi keksiessään kapinallisessa sydämessään salaisen nurinan: miksei kumpikaan heistä ollut poika? Paljon kauneutta, paljon hyvyttä, paljon runsasta

siunausta oli suotu tälle huoneelle — poikaa vain ei! Ei ainoatakaan poikaa!

Eversti oli omaistensa tuttavallisessa piirissä rikkonut lääkärin määräyksiä, joka oli häneltä hänen silmiensä tähden kokonaan kieltänyt tupakoimisen. Hienon turkkilaisen tupakan keveitä, tuskin huomattavia renkaita siinteli tuon tuostakin lampun valossa, kuitenkin muodostamatta sellaisia tupruavia savupilviä, joita runoilija sanoo »sulottarien pakenevan». Eversti Littowin omituisuutena oli polttaa paljon, mutta hienosti, ja sellaiset sauhuttavat herrat, etenkin vänrikit ja ylioppilaat, jotka saattoivat vetämällä muutamia ahnaita siemauksia hänen kauniista merenvahapiipuistaan myrkyttää kokonaisen ilmakehän, saivat usein pitää hyvänänsä kyydin »kadettikamariin», siellä — kuten hänen oli tapana jotakuinkin suoraan sanoa — mielinmäärin »toimiakseen nokikolareina».

Sinä hetkenä, jolloin kohotamme esiripun tuota perhekuvaa peittämästä, istui Anna Littow, vanhempi tytär, niin lähellä lamppua, että varjostimen viheriöittävä valo lankesi voimakkaana hänen mustille hiuksilleen, hänen alaspäin luoduille tummanruskeille silmilleen ja hänen hienoille, älykkäille, kauniinsäännöllisille piirteilleen, jotka nyt tuossa oudossa valaistuksessa näyttivät harvinaisen kalpeilta. Ulkonäöstä päättäen ei hän saattanut olla kahtakymmentä vuotta vanhempi, mutta jonkinlaisesta vakavuudesta, jonkinlaisesta ryhdin ylhäisistä varmuudesta saattoi aavistaa hänessä olevan enemmän seuraelämään tottumusta kuin teeskentelemätöntä luonnollisuutta, enemmän aikaista elon surujen kokemista kuin ensi nuoruuden onnellista huolettomuutta, jolle hetki on elämä.

Kauempana varjossa istui Ringa, nuorempi sisar, Annan täydellinen vastakohta. Runeberg, Cygnaeus tai Stenbäck olisi, jos heistä joku sattumalta olisi joutunut Linnaisiin ja

nähnyt Ringa Littowin sisarensa rinnalla, verrannut häntä auringonsäteeseen, joka välkehtii tumman, kultareunaisen iltapilven reunalla — niin valoisa, niin kevyt, niin hetkellinen oli hän, tuo nuori ja hento olento, osaksi nukke, osaksi keijukainen ja hädin tuskin kolmanneksi osaksi vapaasukuinen neiti, joksi ankaran isän tahto, sisaren esimerkki ja geneveläinen kotiopettajatar neiti Triste-Ruban olivat kasvattaneet hänet.

Musta villakoira jalopeuranharjoineen oli laskenut päänsä hänen syliinsä ja katseli häntä viisailla, mieltivillä silmillään. Nuori Ringa milloin näpäytteli huvikseen hienoilla sormillaan koiran kuonoa, milloin silitteli hyväillen sen villaista harjaa, milloin taas kuiskasi salaperäisen käskyn sen pitkiin, riippuviin korviin, jolloin koira, iloiten siitä, että sai näyttää palvelemis-intoaan, oli hyppäyksellä toisessa päässä huonetta noutamassa ompelukoria tai nenäliinaa, ja sitten asettui taas entiseen kadehdittavaan paikkaansa, kunnes jotkin uudet ilveet häiritsivät sen lepoa. Lukemista Ringa näytti seuraavan jokseenkin epäiltävän tarkasti.

— Aja nyt toki koira pois! huudahti Anna kärsimättömästi, kun häntä häiritsi villakoiran juokseminen vähäväliä ruudukkaalla matolla. — Ja jos sinun on mahdotonta pysyä vähän aikaa hiljaa, niin sallii isä ehkä sinun mennä ma bonne'n, opettajattaren luo.

Eversti ei kuullut häntä. Hän oli vaipunut ajatuksiinsa.

— *Couche*, hiljaa, Mefisto! kuiskasi Ringa neiti, kasvoilla ilme, joka oli olevinaan totinen. Ja Mefisto ryömi tottelevasti hänen tuolinsa alle.

Anna neiti vaikenä hetkeksi.

— Sallitteko minun jatkaa, isä? kysyi hän vähän ääntään koroittaen.

— Mihin jäimmekään? kysyi eversti silmiään avaamatta.

— Siihen paikkaan isoisäni muistiinpanoissa, jossa hän puhuu von-liitteen poistamisesta nimemme edestä.

— Aivan niin, virkkoi eversti jälleen. Isä-vainajallani oli soitannollinen korva ja terävä arvostelukyky. Kun hän sai Kustaa III:lta vapaaherran arvon, tuntui hänestä kankealta ja epäsointuiselta nimittää itseään paroni *von* Littowiksi, etenkin kun tuo *von* itsessään on typerää, ellei se merkitse jonkin vapaatilan omistamisoikeutta. Ja siinä olen minä aivan samaa mieltä kuin hänkin. Täytyy olla järkeä niin nimessä kuin ihmisissäkin. *Von Littow*, ah, sehän on pelkkää tyhjää helinää! Mutta *Linnaisten Littow*, se on jotakin. Ja sentähden isävainajani pyysi kuninkaalta luvan saada muodostella nimeään.

— Minä luulin kuitenkin, — muistutti Anna neiti — että isäni kunnioitus vanhaa nimeämme ja esiisäimme muistoa kohtaan...

— *Mais si, ma chère*, joutavia, rakkahani! Oletko ottanut huomioon kaikki nimessämme aikojen kuluessa tapahtuneet muutokset? En puhu pakanallisista esi-isistämme, jotka polvi polvelta olivat liettualaisruhtinasten henkivartijain päällikköinä. Kristitty esi-isämme antoi kastaa itsensä yhdessä suuriruhtinas Jagielin kanssa, jota munkit nimittivät Jagelloksi, ja otti hänestä Jagiel-nimen, lisäämällä siihen kuitenkin tilansa nimen Szistovo, joka tila oli noin sata virstaa nykyisestä Vlnasta. Siis *Jagiel Szistovosta*, ja se nimi ja arvo oli esi-isillämme kuudessa sotasessa polvessa aina siihen Jagieliin saakka, joka seurasi Sigismund kuningasta Ruotsiin ja jonka hän nimitti puolalaisen ratsuväkensä päälliköksi. Siihen aikaan ruotsalaiset alkoivat nimittää meitä ensimmäisen isänmaamme mukaan, joten nimenämme oli milloin *Lithou*, milloin *Lithau*, milloin *Lithow* ja latinaksi *Lithauensis* ja *Lithovius*. Niistä saattaa vielä Lithovius- ja Lithau-nimiä olla joillakuilla Suomen pappisperheillä, vaikka ne tietysti eivät

ole missään tunnetuissa tai tunnustetuissa
sukulaisuussuhteissa meihin.

— Näin viime talvena Helsingissä erään Lithau nimisen
nuoren miehen, huomautti Anna neiti välinpitämättömyyttä
teeskennellen. Ringa neiti nyökäytti hänelle ivallisesti
puolihämystä.

— Mutta — jatkoi eversti — sukumme joutui riitaan
Sigismundin kanssa ja meni Kustaa II:n Aadolfin
palvelukseen sillä ehdolla, ettei sen tarvitsisi taistella
Puolaa vastaan. Siitä alkaen oli meillä viidessä
kunniakkaassa miespolvessa nimenä *Littow*, jonkanimisinä
juurruimme tänne Suomeen ja liityimme naimisten tietä
vanhaan kotimaiseen aatelistoon. Mutta minun herra
isoisävainajani Jaakko Littow, joka oli kummallinen ja jota
hävetti Lithoviusten, Lithauein ja Littowien välillä oleva
nimisukulaisuus, otti nimekseen *von Littow* koroittaakseen
ylhäisyyttämme. Se nimi oli sitten isävainajallanikin siihen
asti, kun hän sai kunnian piirtää vaakunaansa vapaaherran
kruunun. Mutta arvostele itse, voiko *yksi* houkkamaisuus
olla saman arvoinen kuin kuuden miespolven loistava nimi.

— Ei suinkaan. Olette aivan oikeassa, isä. Hän lienee
ollut hyvin eriskummallinen, tuo teidän isoisänne? Hänhän
se rakensi tämän meidän nykyisen kartanomme?

— Niin, taivas sen tietää ja Helsingin rakennustoimisto.
Monta vuotta olen minä turhaan pyytänyt tänne arkkitehtiä,
voidakseni edes jossakin määrin saada muuttumaan
inhimillisten mukavuusvaatimusten mukaiseksi tämän
isoisäni harvinaisen nerontuotteen, neron, joka mitä
suunnattomimmalla honkien ja tiilien tuhlailulla on saanut
aikaan hirviömäisimmän ja hankalimman huonejoukkion,
mitä minkään rakennusmestarin mielikuvitus konsanaan on
kyennyt muuraamaan kokoon. Osaksi puuta, osaksi kiveä,
puoleksi linna, puoleksi sauna, puoleksi luostari ja puoleksi
huvihuone — sellainen on muutamain sanoin nykyinen

Linnaisten kartano! Mutta Jumalan avulla se on muuttuva toisenlaiseksi. Viime postissa sain kirjeen, jossa minulle ilmoitetaan, että pyytämäni arkkitehti on kiireimmiten saapuva.

— Tässä, isä, muutamia latinalaisia säkeitä, joita ette vielä ole selittänyt minulle! huudahti Anna neiti yhä vielä selailen isoisän muistiinpanoja.

Eversti hymyili.

— Merkityksetöntä turhanpäiväisyyttä. Vanha ennustus, jonka määräaika on jo kauan sitten loppunut, vaikka sen toteutumisesta ei ole tullut mitään. Eipä se muuten munkkilaverrusta olisikaan! Kerrotaan näet kantaisämme Jagielin palkaksi innostaan kristinuskon levittämisessä pakanallisten liettualaisten maahan ja jonkinlaiseksi korvaukseksi niistä monista villatakeista, jotka hän oli hyvän asian edistämiseksi jaellut äsken kastetuille, saaneen Varsovan piispalta luvan pyytää itselleen jotakin armonosoitusta sikäläisen Pyhän Katarinan kirkon ihmeitä tekevältä neitsyt Marian kuvalta. Vähän arveltuaan oli Jagieł silloin toivonut itselleen sitä armoa, että hänen sukunsa eläisi loistoisana ja mainehikkaana aikojen loppuun. Mutta se oli pahoittanut madonnaa, joka olisi mieluummin suonut kantaisämme pyytävän itselleen ja omaisilleen autuuden kunniakruunua. Sentähden ilmoitti hän erään innoitetun munkin välityksellä kantaisällemme seuraavan ennustuksen:

Do tibi dona illustria, do per saecula prolem.

Vana, insane, cupis; precibus cedo tuis.

Bis tibi sex acie validas conjundo sagittas;

decimi sed tertii cave, Szistove, acum!

Jonka minä kääntäisin jokseenkin tähän tapaan:

Loistavat lahjat ma suon; suku kulkee aikojen kautta.
Mieletön pyyntösi on; hullu, ma täytän sen.
Nuolt' terävää kakstoista ma niin valan sulle;
Neulaa kolmannentoist', oi varo, Szistovo, vain!

2. ASESSORI JAAKKO VON LITTOWISTA.

— Senkö tähden meillä onkin kaksitoista nuolta vaakunakilvessämme? huudahti Anna neiti osoittaen suurempaa mielenkiintoa kuin hänen ikäisillään tavallisesti on vaakunatiedon salaisuuksiin.

— Niin sanotaan, vastasi eversti tynesti. Ellei ole otaksuttavampaa, että nuo vaakunamme kaksitoista nuolta ovat aiheuttaneet sadun neitsyt Marian ennustuksesta. Minä olen taipuisa uskomaan viimeksimainittua selitystä.

— Mutta, isä, jos sukumme oli Puolan palveluksessa kuusi miespolvea kantaisämme Jagielin jälkeen, tai siis kaikkiaan seitsemän, ja sitten viisi polvea Ruotsissa ja Suomessa Jaakkoon asti, joka otti nimekseen von Littow, niin silloinhan tuo Jaakko, isän isoisä, oli kolmastoista....

— Epäilemättä. Näistä muistiinpanoista näkyy aivan selvästi, että niin on laita.

— Siis, jos nuo kaksitoista nuolta merkitsevät kahtatoista sukupolvea, on Jaakko von Littowia tarkoitettu kolmannellatoista nuolella, jonka kärjestä tai neulasta, kuten isä tahtoo sitä nimittää, vaara koituisi suvullemme.

— Tietysti. Samaa mieltä oli myöskin oppinut muinaistutkija, professori Bilmarm, kerran käydessään isäni aikana Linnaisissa. Bilmarmkin puolusti sitä arvelua, ettei latinalaista *acus*-sanaa mitenkään voida kääntää muuksi kuin *neulaksi*, silmäneulaksi, vaikka isäni koki vakuuttaa hänelle, ettei sillä voida tarkoittaa juuri muuta kuin kärkeä, nuolenkärkeä. Mutta sellaisia ne oppineet ovat, aina itsepäisiä, ja sellaisia ne ennuslauseet ovat, aina

kaksipäisiä, kaksimielisiä, kaksikielisiä, niin että sen, mitä järjellisestä merkityksestä puuttuu, saavat olettamukset ja mielikuvitus korvata. Isäni oli muuten valistunut mies, ja moni piti häntä vapaauskोजना. Otaksun, että hän tuossa muinaisaikaisessa kysymyksessä huvikseen antoi oppineelle vieraalleen kovan pavun purtavaksi. Bilmark lienee sukuarkistossamme oleskellut kuin kala vedessä.

— Mutta, anteeksi, isä, minä en käsitä, kuinka ennustus on voitu sovittaa Jaakko von Littowiin...

— Dame, jopa nyt jotakin! Uskoisiko ymmärtäväisen ja ennakkoluulottoman Annani noin suuresti kiintyvän tuollaiseen vanhaan munkkiloruun? Siihen saatan ainoastaan vastata sinulle, että ennustus, paha kyllä, on auttamattomasti joutunut häpeään, koska isoisäni, jota se oikeastaan tarkoitti, eli sata vuotta sitten ja kuoli *tout bonnement*, varmasti vuonna 1768, tekemättä minun tietääkseni meille muuta vahinkoa kuin että rakensi tämän vanhan variksenpesän Teerikuninkaan aikuisten mallien mukaan. Totta on, että hän oli ensimmäinen ja ainoa miekkaa käyttämätön meidän suvussamme — rauhallinen komisariaatin virkamies, sittemmin tavaranhankkija 1741:n vuoden sodan aikana ja lopuksi maalaisherra, saatuaan virkaeron ja asessorin arvon. *Enfin*, jonkunhan piti olla ensimmäinen, ja ritariuden ajat ovat olleet ja menneet. Muuten eriskummallinen mies, kuten jo sanoin; äärimmäisyyteen saakka turhamainen ja arka arvostaan, kerrotaan; lisäksi umpimielinen, ihmisiä kammoava ja juonikas, aivan vastoin meidän suvaitsevaisia tapojamme. Elämänsä viimeisinä vuosina hän sulkeutui viheriään kamariin tuonne läntiseen kylkirakennukseen ja näyttäytyi ainoastaan juhlatilaisuuksissa, mutta silloin niin suunnattoman komeuden ympäröimänä, että se nauratti itse kuningas Aadolf Fredrikiäkin, kun hänen majesteettinsa matkustaessaan Suomessa suvaitsi poiketa

aterioimaan Linnaisiin. Tuolle puolen peninkulman matkalle, joka on maantieltä tänne, oli sitä tilaisuutta varten pystytetty kokonaista kolmetoista suunnattoman suurta kunniaporttia; kaikki aidanseipäät olivat koristetut sinikeltaisilla nauharuusukkeilla, tie oli peitetty sahajauhoilla ja piha hienolla hollantilaisella veralla. Kolmetoista silkkipukuista palvelijaa ja kolmetoista talonpoikaistyttöä, naurettavasti puettuina punakamlottisiin pönkkähameihinsa, tarjoeli kultalautasilta tokailais-viinejä ja persikoita, ja isoisälläni, joka oli pieni ja hoikkakasvuinen mies, oli, kun hän otti korkean vieraansa vastaan, yllään niin kullannoisteinen aatelisvirkapuku ja niin suunnattoman korkeaksi kohotettu tekotukka, että kuninkaan koko seurue heti tuli mitä iloisimmalle tuulelle, mikä pian tarttui kuninkaaseenkin. Ja sitten hänen majesteettinsa suvaitsi lausua saksaksi: »lieber Assessor, es freut mich eine so *aufgeräumte* Persönlichkeit zu sehen», minua ilahduttaa tavata niin iloinen henkilö, (*aufgeräumt* merkitsee sekä *iloinen* että *suurenneltu*); ja sanotaan sen keskinkertaisen kuninkaallisen sukkeluuden vaikuttaneen niin tehokkaasti kuninkaan ruokahalun kasvuun, että hänen majesteettinsa suvaitsi suosia kaikkia kolmeatoista ruokalajia päivällispöydässä ja kiittää niitä sanoilla »unvergleichlich köstlich», verrattoman oivallisia, (*köstlich* merkitsee myöskin *eriskummallinen*). Aadolf Fredrikin oli poikamiesajoiltaan saakka tapana useinkin sekoittaa jokapäiväisiä saksalaisia sanoja armolliseen puheeseensa.

— Ja isä tuntee niin tarkoin kaikki nuo yksityisseikat — kaikessa kolmetoista ja taas kolmetoista?

— Nuorena ollessani oli Justina täti elävä sanakirja, jolta sai tietää kaikki suvun merkillisyydet. Vahinko vain, *ma chère*, ettei hän enää voi tyydyttää uteliaisuuttasi, sillä täytettyään yhdeksänkymmentä vuotta ja tultuaan umpikuuroksi hän on ollut kuin sinetillä suljettu kirja....

— Jonka vain Ringa saattaa avata. Ringalla on erityinen taito lausua sanansa niin, että Justina täti ne kuulee. Vielähän yhdeksänkymmenvuotias voi olla utelias. Harvoin kuluu iltaa, jolloin ei Ringa tai Holming kuuden ja seitsemän välillä kertoisi tarkoin Justina tädille, mitä päivän kuluessa on talossa tapahtunut, ketä vieraita on käynyt ja mitä kaikkea lähiseuduilta kuuluu. Eikö niin, Ringa?... Kas vain... hän on nukahtanut! Onnellinen ihminen; hän ei ole vielä unohtanut nukkumisen taitoa!

Ringa neidin soma, kultahiuksinen pää oli vaipunut isän kirjoituspöytää vasten, ja siinä hän uinui viattomuuden unta. Mefisto loikoi liikkumattomana hänen jalkainsa juuressa.

— Hyvä lapsi! sanoi isä hellästi. — Vallaton kuin nuori varsa, mahdoton saada taltutetuksi teille sopiviin tapoihin, tyttö raukat, ja kuitenkin kuin päivänsäde, jota me kaikki tarvitsemme täällä yksinäisessä Linnaisissa! Rakastathan sisartasi, Anna?

— Isä... *kuka* ei rakastaisi Ringaa?

— Ole hänen äitinsä, nyt kun teillä ei enää ole äitiä. Sinulla on ymmärrystä teidän kummankin osaksi ja sydäntä myös ainakin yhdelle. Hän on metsän lintunen, tuuli, aalto, ajattelematon, sopivaa käytöstapaa, vakavuutta ja arvokkuutta vailla. Huolehdi hänestä, kun hänen tunteensa heräävät. Opetä häntä, Anna, olemaan Littow... Lapseni, kadehditko hänen untansa?

— En nuku aina hyvin, isä.

— Sinä et ole levollinen etkä onnellinen; jokin tekee sinut rauhattomaksi. Säilytä vain salaisuutesi, en kysy sinulta. Mutta muista, että sinulla on isä, kun tarvitset.

— Miten hyvä te olette!

— Ja unohda, mitä minä meidän keskemme sanoin isoisä-vainajastani. Tulee kunnioittaa esi-isien muistoa. Jaakko von Littowhan kuitenkin osti tämän nykyisen Linnaisten

kartanon, ja häneltä me olemme perineet rikkautemme. Edelliset esi-isämme olivat ritarillisia tuhlareita, joiden mielestä hyvä sotaratsu, terävä miekka ja mainehikas nimi olivat ainoat jonkinarvoiset aarteet. Kun vihdoin Sigismund Littow kaatui Klissowin luona ja jätti kolmivuotiaan poikansa isättömäksi ja äidittömäksi, oli reduktionin ja kohta sitä seuranneen isonvihan melskeiden päätyttyä kaikista tiluksistamme jäljellä ainoastaan muutamia vanhoja kannuksia, muutamia ruostuneita sotapukuja ja kantaisämme leveä liettualainen sapeli, joka riippuu vielä tuolla vihreän kamarin seinällä.

— Puhukaamme noista loistavista muistoista, isä! Miten minä rakastankaan noita ritariuroita, jotka eivät mitään aarteita pitäneet niin kallisarvoisina kuin kunniaa eivätkä mitään arvonimeä parempana omaa tahraamatonta nimeään! Niin, te olette oikeassa, ei kukaan meistä saa unohtaa, mitä olemme velkaa Littowin nimelle.

— Kukaan oikea Littow ei ole sitä vielä unohtanut, lapsukaiseni. Minä mainitsin äsken siitä onnettomasta tapauksesta, joka siirsi sukumme Puolasta tänne pohjolaan. Sigismund kuninkaalla oli satulaseppä, joka oli erinomaisesta taitavuudestaan kuuluisa ja siksi myös kuninkaan suosiossa, kuningas näet piti paljon mukavuudesta, yksinpä hevosen selässä istuessaankin. Tuolla satulasepällä oli poika, joka meni sotapalvelukseen ja koetti kaikin tavoin urhoollisuudellaan poistaa alhaisen syntyperänsä muistoa. Onnettomuudeksi hän joutui ollessaan palveluksessa kuningataren henki vartijaväessä usein kauniin Katariina Szistovon seuraan, joka oli silloin kuningataren hovineitinä, ja molemmat nuoret rakastuivat tulisesti toisiinsa. Kuningatar, pitäen nuorukaista arvossa, hyväksyi nuorten rakkauden ja sai puolisonsa suostumaan satulaseppän pojan ritariksilyömiseen, jonka jälkeen tämä tavanmukaisesti pyysi Katarinaa vaimokseen. Mutta tytön